

Läkaren och forskaren Pia Jansson von Vultée intresserade sig för vilka faktorer som gör att människor trivs på jobbet, och hur man kan mäta dessa. Resultatet blev ett webbverktyg som kartlägger psykosocial arbetsmiljö.

text och foto LINDA SWARTZ

Nu är psykosocial arbetsmiljö mätbar

Under arbetet med sin avhandling studerade Pia Jansson von Vultée kvinnliga läkares arbetsmiljö. Hon följde läkare som deltog i chefsföreläsningar och sådana som inte gjorde det. Det visade sig att båda grupperna hade lika svaga resultat på mätningar i upplevd arbetsmiljö.

– Vi kom fram till att det inte händer någonting med arbetsmiljön efter en ledarskapsutbildning, säger Pia Jansson von Vultée.

Hon undersökte också andra personalgrupper inom sjukvården och fann att det var likadant där. Efter att avhandlingen publicerats började Pia Jansson von Vultée fundera allt mer på vad det är för faktorer som skapar bättre trivsel för medarbetarna på en arbetsplats.

Hon sammanställde sitt forskningsmaterial på ett nytt sätt och hittade svaren: att de har stöd i organisationen och är sedda av ledningen.

– Där fanns ingen skillnad mellan kvinnor och män. Jag kallar dessa personer för de facto-chefer.

Pia Jansson von Vultée kom fram till att hon ville försöka skapa ett instrument som kunde kartlägga

faktorer som avgör den psykosociala arbetsmiljön. Tillsammans med två it-ansvariga och en matematiker konstruerade hon verktyget Munik som kartlägger tre områden: mental energi, arbetstillfredsställelse och risk för arbetsrelaterad utmattning.

– Från början hade vi även med arbetstakt som en parameter, men den visade sig inte hålla så vi tog bort den.

VERKTYGET ÄR EN webbenkät som består av 49 frågor. Enkäten genomförs på ungefär en kvart och innehåller organisatoriska frågor inom fält som självkänsla, kamratskap,

Pia Jansson von Vultée blev nyfiken på vad som skapar trivsel. Det ledde fram till ett verktyg som kartlägger arbetsmiljön.

delaktighet, socialt klimat, arbetsbelastning, ledarskap och återkoppling. Frågorna har visat sig korrelera starkt till de tre index som Munik rapporterar, alltså mental energi, arbetstillfredsställelse och risk för arbetsrelaterad utmattning.

Enkäten rapporterar både hälsosamma och ohälsosamma faktorer i arbetsmiljön för varje index. De tre indexen redovisas i stapelform: grön om allt är bra, gul om det finns riskfaktorer och röd om problemen är akuta. Resultatet blir underlag för organisationens förändringsarbete.

– Staplarna visar gruppresultat, men det individuella spannet

PIA JANSSON VON VULTÉE

☛ Pia Jansson von Vultée är läkare med specialistkompetens i allmänmedicin och socialmedicin.

☛ Hon har forskat dels vid institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap vid Uppsala universitet, dels vid Centrum för miljörelaterad stress och

ohälsa, Ceos, ett samarbete mellan Akademiska sjukhuset, Uppsala universitet och landstinget i Uppland.

☛ Disputerade 2004 med avhandlingen *Physicians' Work Environment and Health: A Prospective Controlled Intervention Study of Manage-*

ment Development Programs Targeting Female Physicians vid institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, Uppsala universitet.

☛ Är nu medicinskt ansvarig på Predoc företagshälsövård och körkortsmottagning i Stockholm.

”Vi kan helt enkelt inte ha människor som mår illa på sina arbeten och inte heller de kostnader som sjukskrivningar medför.”

visas som en variabelstapel. Det talar om ifall gruppen är homogen eller heterogen. En homogen grupp visar att organisationen upplevs lika av alla medarbetare, men om resultatet är heterogent är det mer individuella faktorer som ligger bakom både problemen och möjligheterna, säger Pia Jansson von Vultée.

MUNIK HAR TESTATS på jurister, studenter, förskolepersonal och reklambyråanställda. Verktöget har visat sig fungera i många sorters organisationer och på företag i alla storlekar. Resultatet kan exempelvis brytas ner på avdelningsnivå. När den psykosociala arbetssituationen och hur organisationen fungerar har definierats är det enligt Pia Jansson von Vultée ganska lätt att skapa en god psykosocial arbetsmiljö.

– Vi har visat det genom att jobba med ett koncept som bygger på positiv lösningsbaserad coachning. Det har gett fantastiska resultat, säger hon.

Metoden, som kallas Reteaming, har tagits fram av Ben Furman, professor i psykiatri vid Helsingfors universitet. Den bygger på att all förändring av en organisation sker genom medarbetarnas positiva bidrag och att problem omvandlas till mål.

– För den som använder Munik erbjuder vi ett skyddsnät i form av läkare, psykolog och organisationskonsult, säger Pia Jansson von Vultée.

De individer som har låga gula eller till och med röda staplar har möjlighet att ta kontakt med Pia Jansson von Vultée.

– Tillsammans tar vi reda på anledningen till att medarbetare mår dåligt och om det behövs får de hjälp av psykolog.

ENLIGT TEAMET BAKOM Munik är det den enda forskningsbaserade arbetsmiljöenkäten i sitt slag. Pia Jansson von Vultée hoppas att Arbetsmiljöverkets nya föreskrift om organisatorisk och social arbetsmiljö som trädde i kraft i våras ska leda till ett ökat intresse bland företag att på djupet kartlägga den psykosociala arbetsmiljön.

– Vi kan helt enkelt inte ha människor som mår illa på sina arbeten och inte heller de kostnader som sjukskrivningar medför, säger hon. ●